

KONCEPTU MŪZIKA LATVIJĀ 21. GADSIMTA SĀKUMĀ. JĒDZIENA IZPĒTE

Ieva Gintere

Konceptu mūzika ir jauns 21. gadsimta mūzikas analīzes jēdziens. Tas aizgūts no vizuālās mākslas: no konceptuālisma strāvojuma, kas parādījās ASV un Eiropā 20. gadsimta 60. gados. Tā pārstāvji uzskatīja mākslu par mediju un ierosināja jaunu mākslas uztveres veidu: konceptuālās mākslas darbi jāizprot ne tikai kā vizuāli fenomenus, bet galvenokārt kā vārdiski formulētas idejas.

Līdzīga ir dažu jauno latviešu komponistu (Mārtiņa Viļuma, Andra Dzeniša, Gundegas Šmites, Santas Bušs, Kristapa Pēterona u. c.) skaņdarbu izpratne: viņu instrumentālajos opusos liela nozīme ir verbāli paužamām idejām. Vēlams, lai klausītājs iegūtu informāciju par darba konceptu verbālā formā, jo, lai arī skaņdarba būtība ir skaniska, tomēr tā nav nepārprotami nolasāma mūzikā, un klausītājs, kurš nav iepazinies ar vārdiski skaidroto konceptu, var neuztvert autora ieceri.

Īsi sakot, vizuālā konceptuālisma galvenā saikne ar konceptu mūzikā ir nozīme, kas pieprasa verbālu skaidrojumu.

Mākslas teorijas avotos kritiski aplūkotos koncepta jēdziena aspektus var izmantot arī mūzikas analīzē, tādējādi iegūstot plašu tekstu klāstu, kas sniedz ziņas par šī jēdziena izpratnēm un var noderēt kā pētījuma teorētiskais pamats.

Mārtiņa Viļuma *Simurg* (2005) orķestrim ir viens no skaņdarbiem, kas ilustrē koncepta izpausmes latviešu jaunākajā mūzikā. Skaņdarba ideja atklājas klausītājam, ja viņš seko autora izteikumiem par skaņdarba nozīmi. Ņemot vērā koncepta sarežģītību, ir iespējams, ka pat muzikologs to neizprātis bez autora vārdiska komentāra. Skaņdarba *Simurg* analīze parāda galveno koncepta iezīmi: mākslasdarba ideju iespējams padziļināti uztvert tikai ar verbāla medija starpniecību. Tomēr, tā kā šī ir arī programmatiskās mūzikas īpašība, pētījuma gaitā jānošķir programmas un koncepta jēdzieni.

Konceptu mūzikas pētīšanā jāizmanto kvalitatīvās pētniecības metode (intervija). Līdzās intervijai izmantojama arī hermeneitiskā un semiotiskā analīzes metode, ar kuru palīdzību skaidroti skaņdarba nozīmes aspekti un šo aspektu muzikālās realizācijas paņēmieni. Hermeneitiskā metode lietota, analizējot komponista izteikumus, bet semiotiskā – analizējot partitūru un pētot koncepta skaniskā īstenojuma procesu.